

PIS OG PA LORT OG LÆSEUDVIKLING OG TEKNOLOGIERNES B Aalborg PLC-dag 28.1

Slides:

30. APR. 2022 KL. 08:00

Fuck, de unge taler grimt!

De unge markerer identitet gennem sproget.

DEL ARTIKLEN

GEM PÅ LÆSELISTE

DESIREE OHRBECK
cand.mag., Seattle

Dette er en kommentar: Jyllands-Posten har et fast korps af personer, der kommenterer vores samfund. Kommentaren er udtryk for skribentens egen holdning.

”Fuck! Shit! Nederen, LOLeren, chilleren, meganederen” - jeg sidder med min teenagedatter og kan ikke helt finde en grimasse, der kan passe. Vi ser Vild kærlighed på DR - for sjov og fordi min datter skal introduceres bredt for sin danske kultur.

Min datter sidder med store øjne og skæver ind imellem til mig. Jeg føler mig som et oldtidslevn, for der er sket meget med det danske sprog, siden jeg var ung, og siden jeg boede i Danmark.

POINTER

- **Danske elevers faldende læsekompetence**
- Baggrund og resultater fra PIRLS 2021 og PISA 2022
- Præmis: Skole fra fritid
- Samfundets og politikernes ansvar
- Hjemmet og forældrenes ansvar
- Skolen, undervisningen og lærermedlernes ansvar
- Pædagogerne - SFO

HVEM ER JEG?

- Lektor i literaturforskning på DPU, Aarhus Universitet
  - National forskningsleder på PIRLS
  - *Læselyst Rudersdal 2024*
  - Lærerkompetenceudvikling
  - Scenariedidaktik
  - It- og teknologiforståelse
  - Læremidler
- Læremiddelsforfatter og -konsulent –25 år
- Lærer –12 år
- Seminarieadjunkt/lektor –5 år
- Forlagsredaktør –1 år

LÆSNING , PIRLS OG PISA BAGGRUND

DPU- DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE PLC-TEMADAG, AALBORG

28. JANUAR 2025

SIMON SKOV FOUHT

LEKTOR

AARHUS UNIVERSITET

PIRLS 2021	PISA 2022
4. klasse	15-årige
Umiddelbart efter indskoling	Slutningen af skoleforløbet
IEA	OECD
Skoler → Klasser	Skoler → Elever
Skoletype og Skolestørrelse	Skolestørrelse, etnicitet
197 skoler	327 skoler
4.816 elever	6.200 elever
Samlet eksklusion: 9% (10% i 2016)	Samlet eksklusion: 11,5% (5,7% i 2018)
6% "alvorlige læse- og skrivevanskeligheder"	6% "ulykkelige"
Hjælpe midler ikke tilladt	Hjælpe midler ikke tilladt
Skønlitterære og informerende tekster, inkl. PIRLS-tekster	Fagtekster, online artikler og sociale medier, skønlitterære tekster
2006, 2011, 2016, 2021	2000, 2003, 2006, 2009, 2012, 2015, 2018, 2022
Fokus kun på læsning	Naturfag, matematik og læsning
Elev, forældre, dansklærere, skoleleder	Elev (dansk lærer, skoleleder)
Statisk: Tre sværhedsgrader af tekster	Adaptiv
500-points skala (første PIRLS-undersøgelse 2001)	500-points skala (første PISA-undersøgelse 2000)
Spredning på 100 (standardafvigelse)	Spredning på 100 (standardafvigelse)

500 i PISA ≠ 500 i PIRLS

PIRLS 2021

Fire læseforståelseprocesser

- Finde og uddrage informationer udtrykt direkte i teksten
- Drage direkte følgeslutninger
- Fortolke og samordne centrale ideer og informationer
- Vurdere og tage kritisk stilling til indhold og tekstuelle elementer

Fire kompetenceniveauer

- Meget højt niveau (615 point): Avanceret læsning
- Højt niveau (550 point): Billedsprog/ Kildekritik
- Middelniveau (475 point): Fortolke og samordne

- Lavt niveau (400 point): Drage enkelte følgeslutninger
- Underlavt niveau (<400 point): Afkodning af enkelte ord og sætningsdele

PISA 2022

Tre læseforståelseprocesser

- Finde information
- Forstå
- Evaluere og reflektere

Otte kompetenceniveauer

- 6: (698 point)
- 5: (626 point)
- 4: (553 point)
- 3: (480 point)
- 2: (407 point)

- 1a: (335 point)
- 1b: (261 point)
- 1c: (189 point)

FUNKTIONELLE LÆSERE

FUNKTIONELLE ANALFABETER

RESULTATER

DPU- DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE PLC-TEMADAG, AALBORG

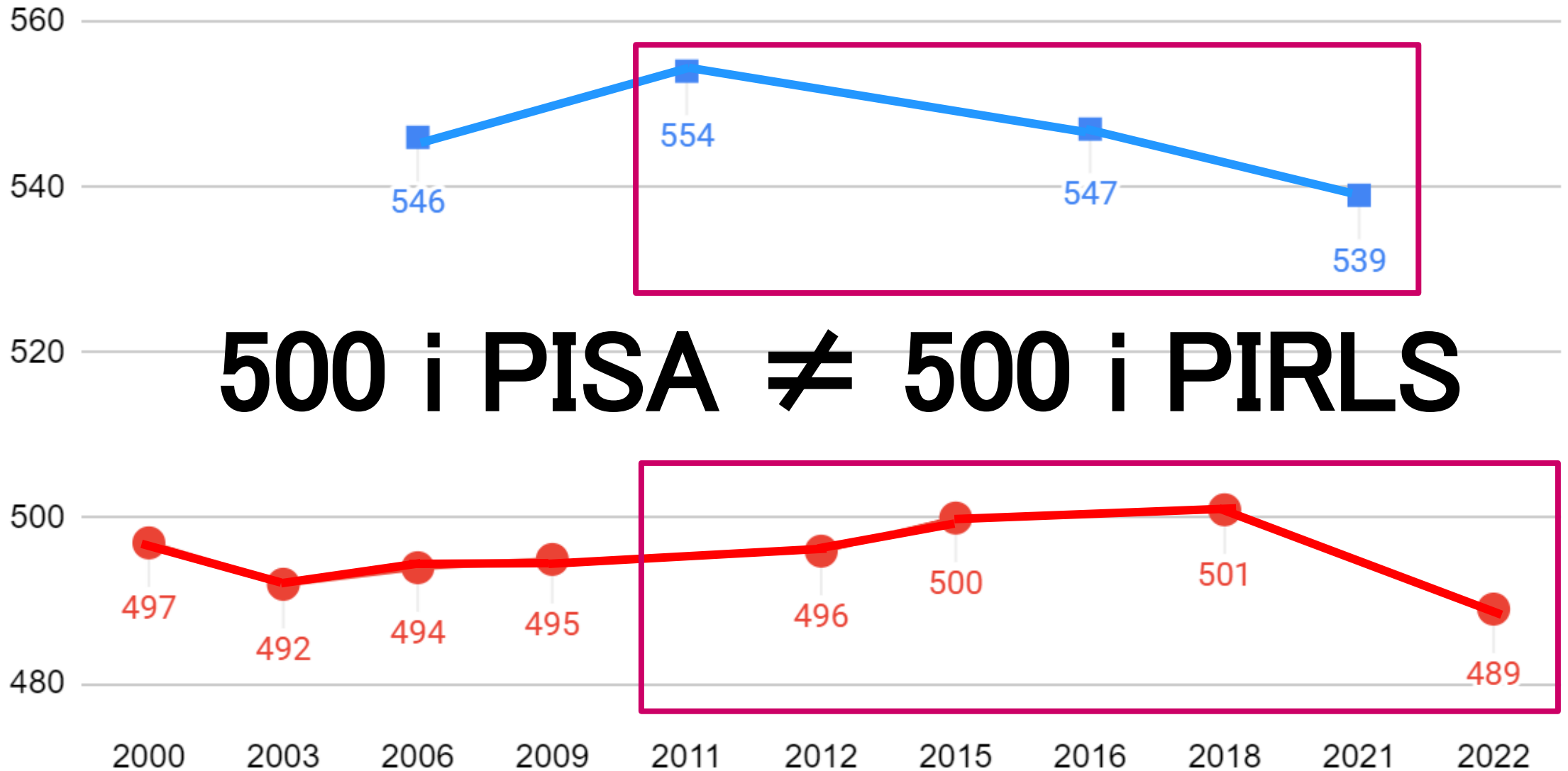
28. JANUAR 2025

SIMON SKOV FOUHT
LEKTOR

AARHUS UNIVERSITET

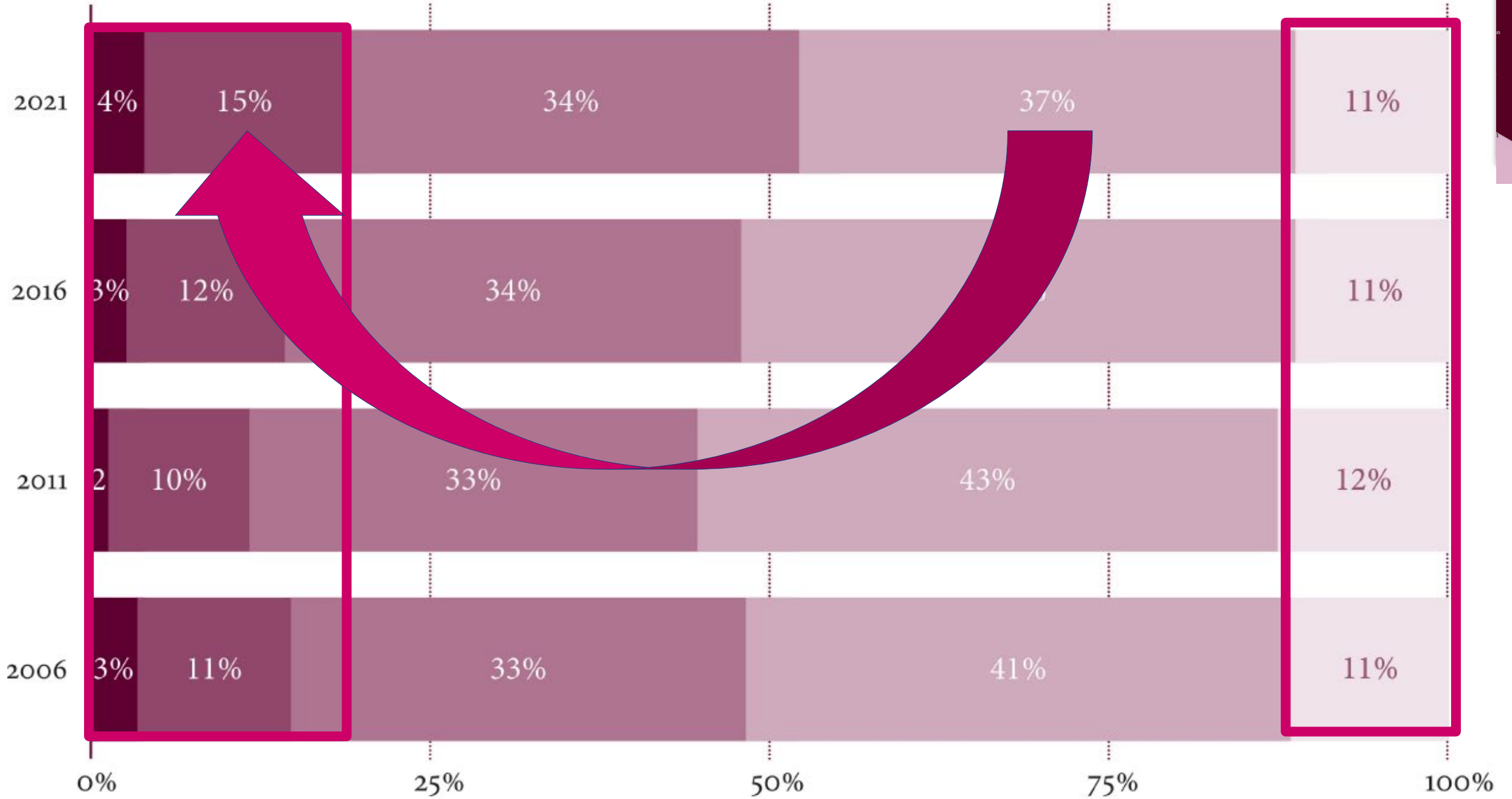

R

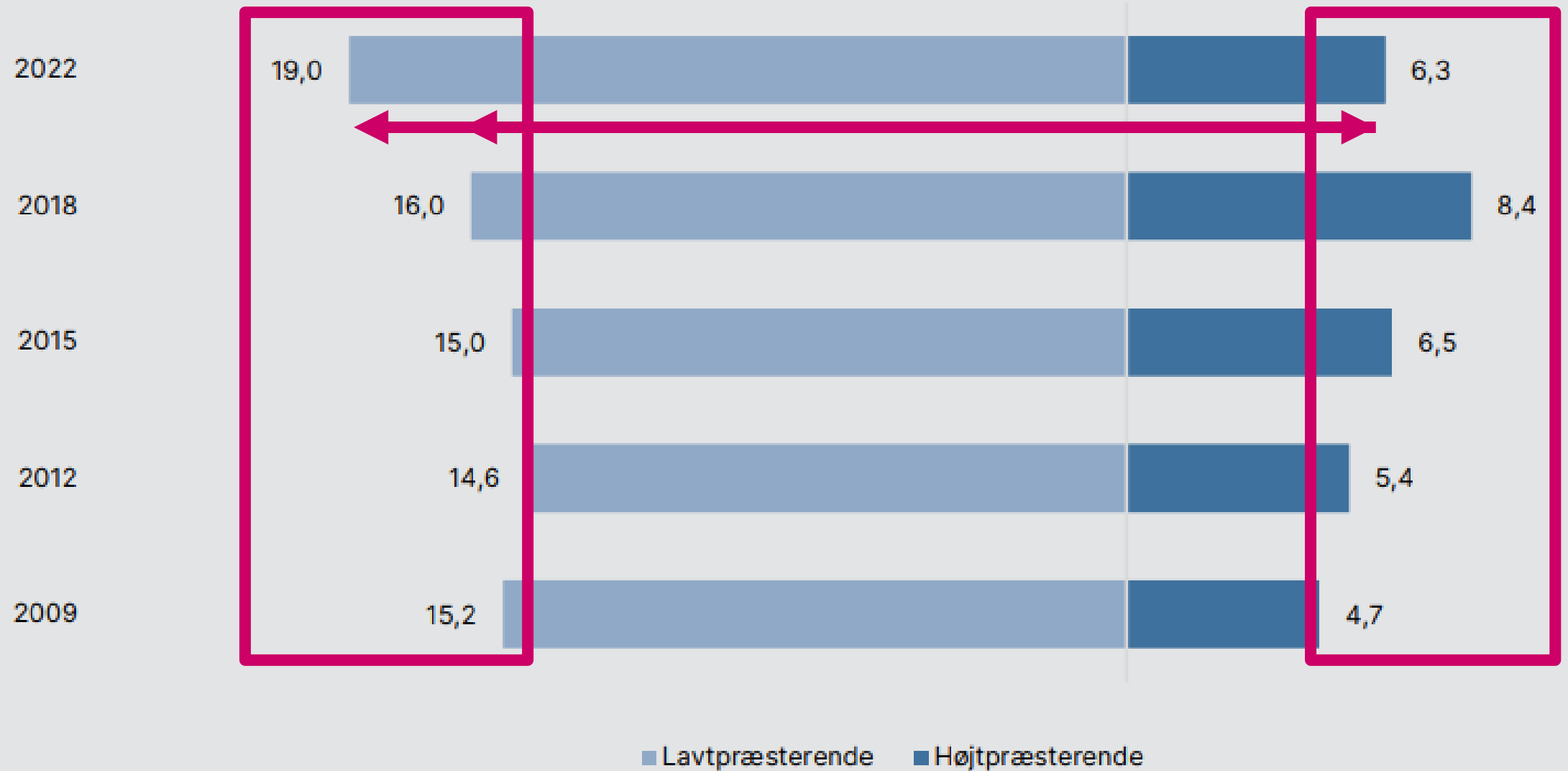

■ PIRLS ● PISA

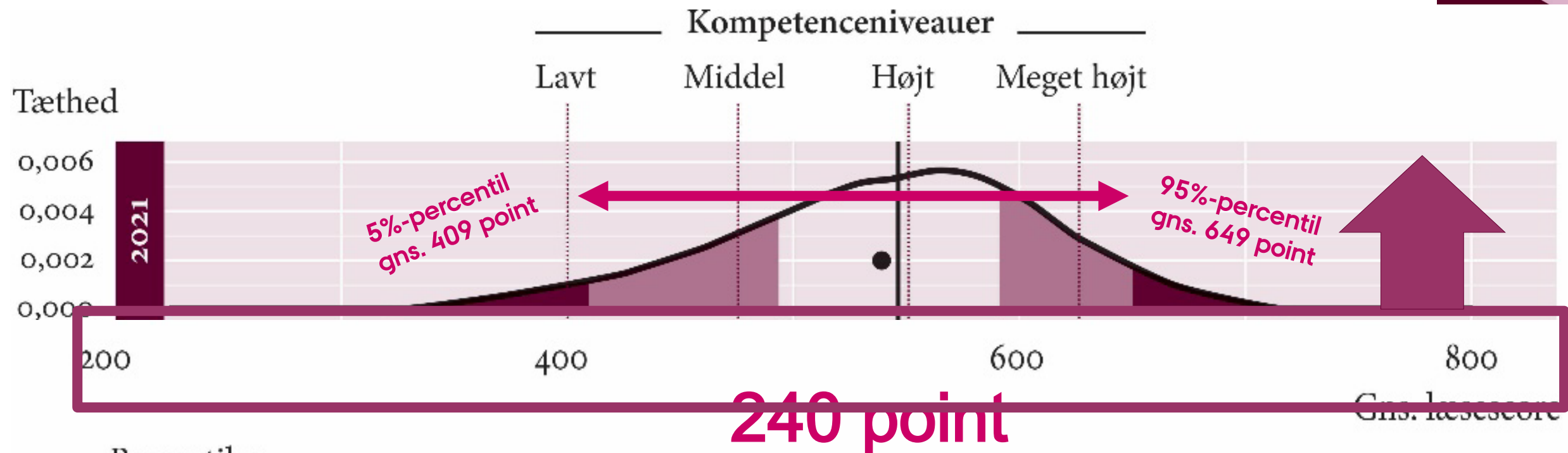

Figur 3.6 Udvikling i andelen af lavt og højt præsterende læsere for Danmark

SPREDNING-PIRLS 2021

Percentiler

Gennemsnitlig læsescore er angivet med en prik.

Medianen er angivet med en lodret streg.

PIRLS 2021	PISA 2022
------------	-----------

Fire læseforståelsesprocesser

- Finde og uddrage informationer udtrykt direkte i teksten
- Drage direkte følgeslutninger
- Fortolke og samordne centrale ideer og informationer
- Vurdere og tage kritisk stilling til indhold og tekstuelle elementer

Tre læseforståelsesprocesser

- Finde information
- Forstå
- Evaluere og reflektere

Fire kompetenceniveauer

- Meget højt niveau (625 point): Avanceret læsning
- Højt niveau (550 point): Billedsprog/ Kildekritik
- Middel niveau (475 point): Fortolke og samordne

Otte kompetenceniveauer

- 6: (698 point)
- 5: (626 point)
- 4: (553 point)
- 3: (480 point)
- 2: (407 point)

- Lavt niveau (400 point): Drage enkle følgeslutninger
- Under lavt niveau (> 400 point): Afkode enkelte ord og sætning dele

- 1a: (335 point)
- 1b: (262 point)
- 1c: (189 point)

19%

19%

6%

ekskluderede pga. vidtgående læse- og skrivevanskeligheder

25%

ekskluderede pga. dysleksi

6%

Udvikling i læsning af forskellige teksttyper, Danmark, 2006-2021.

Undersøgelse	Gennemsnitlig score	Difference til tidl. runder	Cohen's <i>d</i>	<i>P</i> -værdi på differencen
Skønlitterære tekster				
2021	546 (2,6)			
2016	551 (2,2)	-6 (3,4)	-0,08	0,090 .
2011	555 (1,8)	-10 (3,1)	-0,14	0,003 ** ↓
2006	549 (2,5)	-4 (3,6)	-0,05	0,300
Informerende tekster				
2021	536 (2,1)			
2016	543 (2,5)	-7 (3,3)	-0,10	0,032 * ↓
2011	553 (1,9)	-17 (2,8)	-0,25	<,001 *** ↓
2006	543 (2,6)	-7 (3,3)	-0,09	0,047 * ↓

Note: Kolonnen "Difference til tidl. runder" henviser til den gennemsnitlige læsescore for hhv. skønlitterære tekster og informerende tekster og dens relation til gennemsnitsscoren for de respektive teksttyper i tidligere undersøgelsesrunder.

Standardfejl angivet i parentes.

° $p < 0,1$; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Tabel 3.3 Hvor ofte gør du disse ting uden for skolen **Jeg læser for sjov.** Elevspørgeskema, 2016-2021, andele og elevscore.

LÆSI

Det er læsning af skønlitterære tekster i fritiden, der hænger sammen med elevernes læsekompetence

	Hver dag eller næsten hver dag	1-2 gange om ugen	3-4 gange om ugen	5-6 gange om ugen
Andele	21 (1,0)	39 (1,2)	26 (0,8)	15 (0,6)
Elevscore	529 (3,6)	551 (2,4)	561 (3,0)	547 (4,4)

Note: Standardfejl angivet i parentes.

PIGERS OG DRENGES

12 point vs. 240 point

Kønssforskelle i læse

ference-analyse.

År	Score (Standardfejl)
2021	545 (2,6)
2016	554 (2,6)
2011	560 (1,9)
2006	553 (2,7)

240

År	Diff. i 2021	P-værdi for diff. til diff.
2016	-1 (4,3)	0,852
2011	0 (3,7)	0,906
2006	-1 (4,4)	0,786

Note: Standardfejl angivet i parentes.

° p < 0,1; * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001

DET FUNDAMENTALE PROBLEM

- Andelen af svage læsere stiger
- De svage læsers læsekompetence falder
- Andelen af dygtige læsere er stabil i 4. klasse
- Men **også** faldende blandt 15-årige
- Et signifikant fald i elevers læsekompetence

Antal deltagerlande

VAR

—

25

20

15

10

5

0

- Faldet signifikant
- Steget signifikant
- Uændret

SAMME TENDENS
I PISA 2022

2006-2011

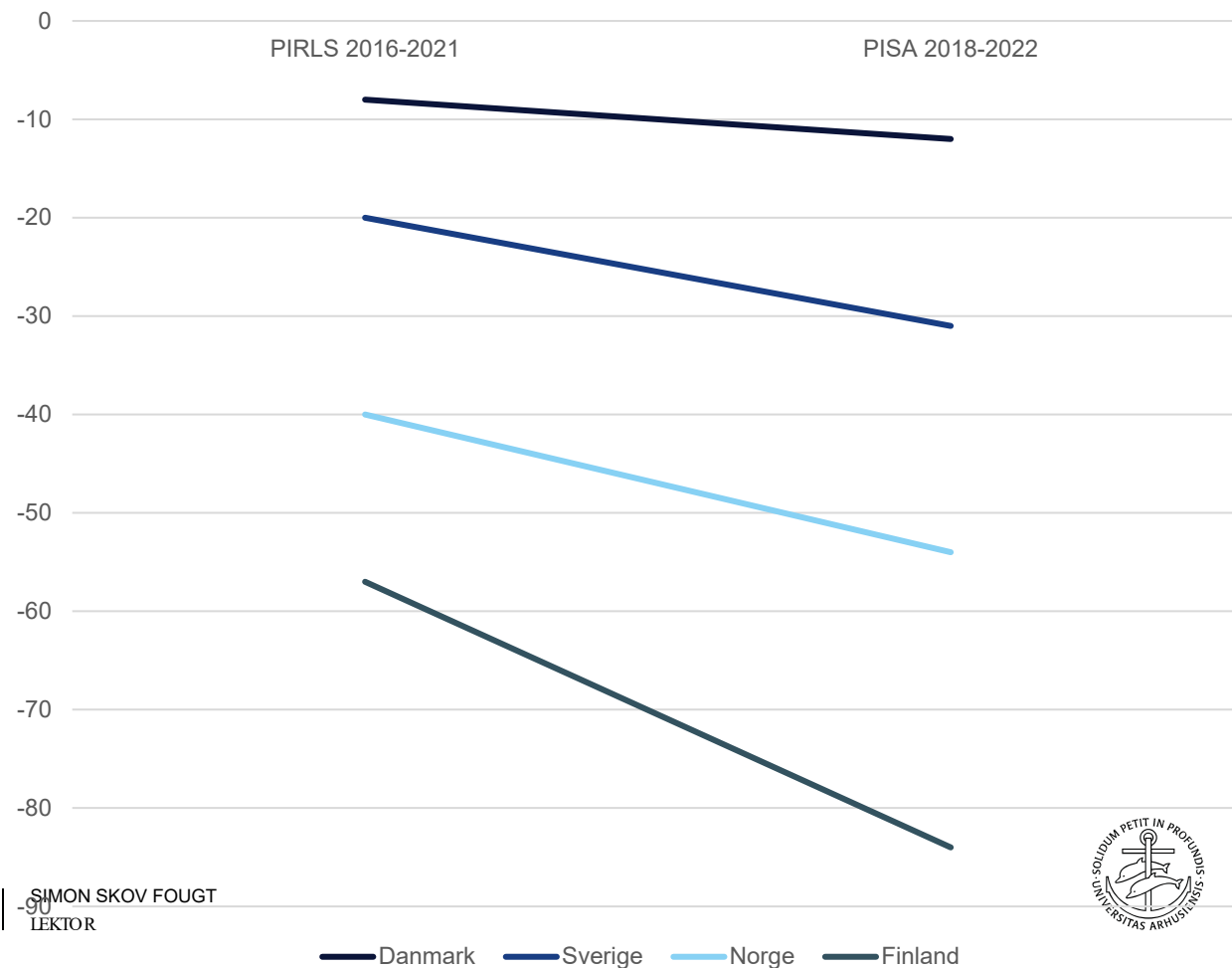
2011-2016

2016-2021

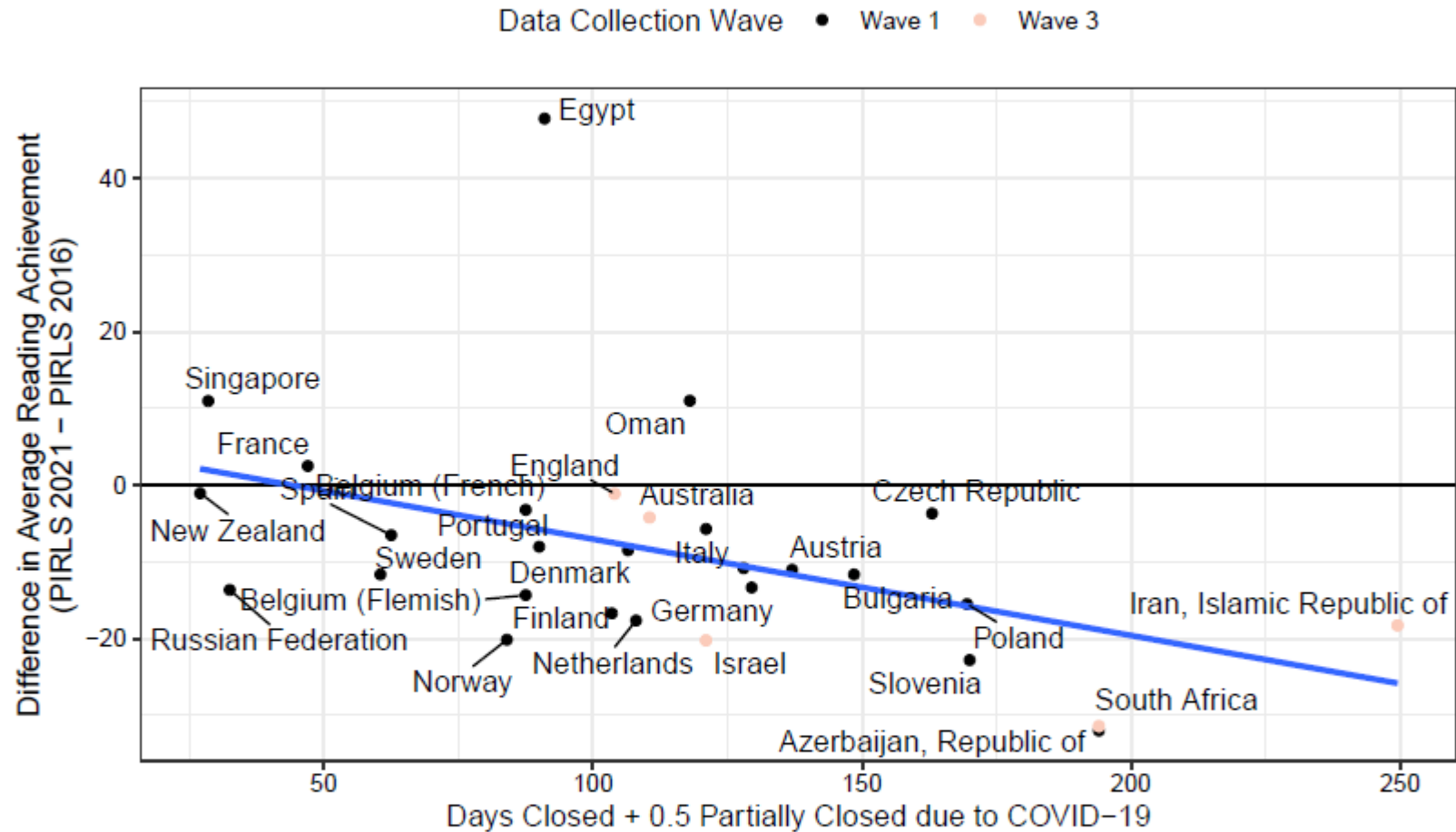

FALD I NORDEN- PISA OG PIRLS

	PIRLS 2016&2021	PISA 2018&2022
Danmark	-8	-12
Sverige	-12	-19
Norge	-20	-23
Finland	-17	-30

Fig. 1 Relationship between School-Closure Duration and Changes in Average Student Reading Achievement between PIRLS 2016 and 2021

Note: The correlation between the two measures is moderate ($r = -0.44$). Egypt stands out as an outlier in the plot as it showed by far the largest positive change in average reading achievement. However, there are some questions about the reliability of the results in Egypt as between 15% and 25% of students had achievement too low for estimation (Mullis, von Davier, Foy, & Fishbein, 2023). Therefore, we urge the reader to interpret the results in Egypt with caution. Removing Egypt from the sample leads to a slightly stronger correlation ($r = -0.56$).

Policies and Student Reading Evidence Across Countries

Kennedy¹ and Rolf Strietholt¹

Institute for the Evaluation of Educational Quality (IEA), Hamburg, Germany.

Contact: alec.kennedy@iea-hamburg.de; strietholt@iea-hamburg.de

Abstract

Education disrupted worldwide as educational institutions closed schools to contain the spread of COVID-19. The length of school closures varied greatly internationally, and the effects of school closures on student achievement were mixed. This study uses representative trend data from more than 40 countries to examine whether the length of school closures was related to changes in student achievement before and after the pandemic.

Student reading

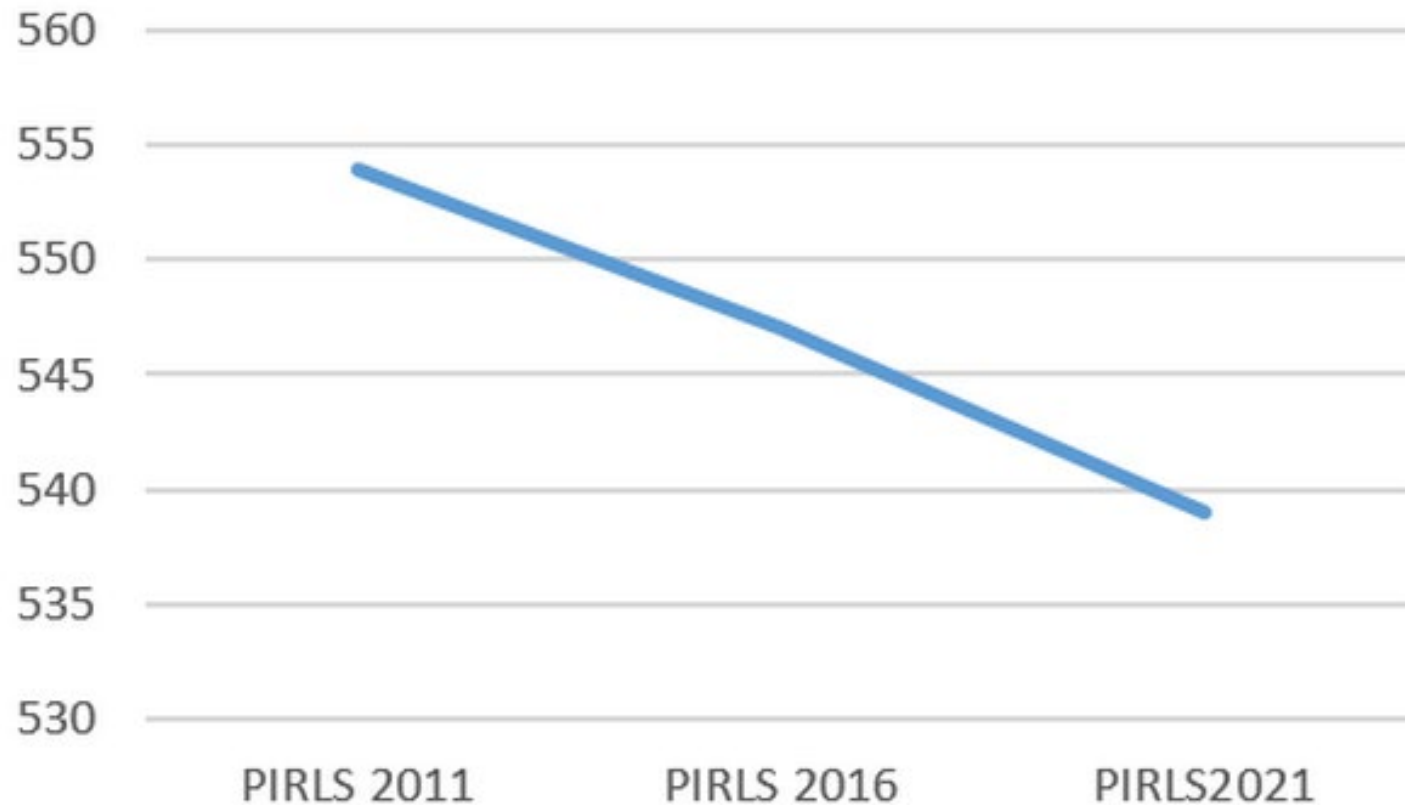
the loss of a little

and those without

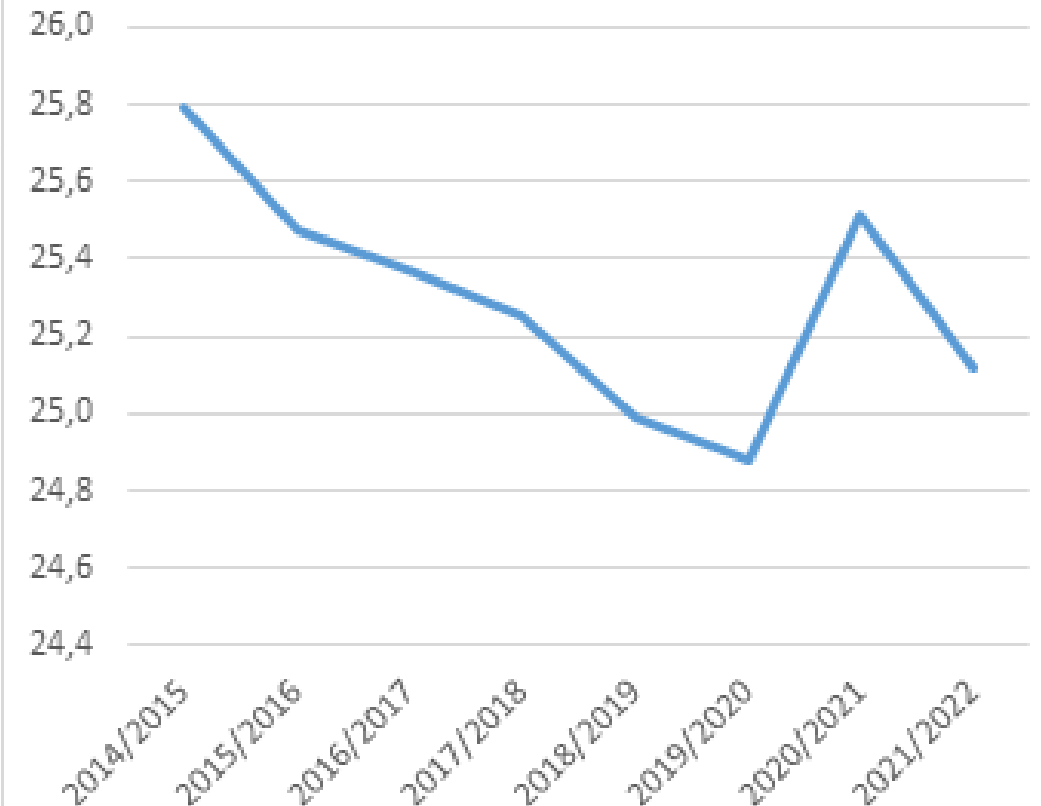

NATIONALE TEST I LÆSNING, 4. KLASSE

PIRLS 2011-2021

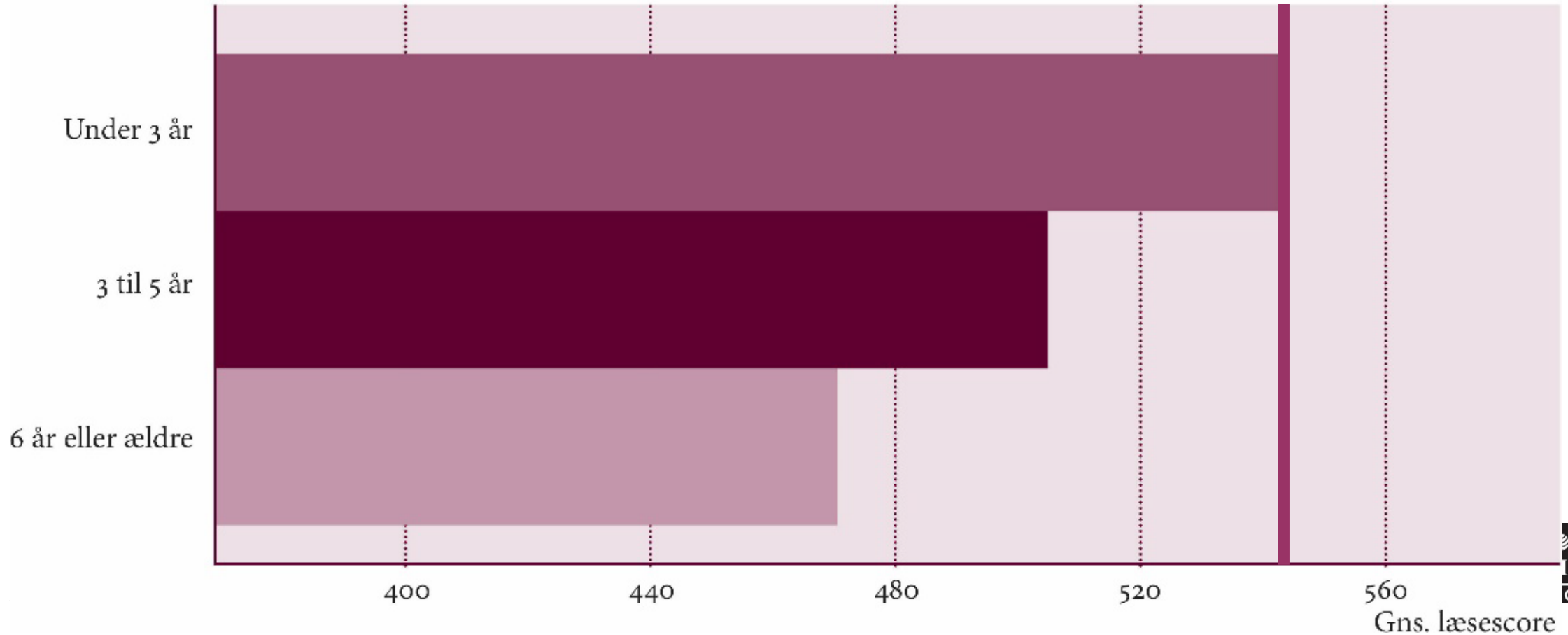

Gennemsnitligt normbaseret Resultat - Landstal

TOSPROGEDE

Alder ved ankomst til Danmark

2021

524

545

566

Forældrenes læseglæde. Skala baseret på spørgeskema til hjemmet, 2021, andele og elevscore opgjort efter ressourcer i hjemmet.

	Synes godt om	Synes om	Synes ikke om
Alle elever 2021			
Andele	39 (1,0)	42 (0,9)	19 (0,7)
Elevscore	557 (2,6)	539 (2,6)	514 (3,4)
Alle elever 2016			
Andele	44 (1,1)	38 (1,0)	17 (0,7)
Elevscore	564 (2,3)	542 (2,7)	530 (3,6)

Elevernes læseglæde. Skala baseret på elevspørgeskema, 2016-2021.

RESSOURCER I HJEMMET

- 54% høj
- 46% middel/ lav

- Ressourcer i hjemmet
- **ALTAFGØRENDE**

Antal bøger i hjemmet:

- 1) 0-10
- 2) 11-25
- 3) 26-100
- 4) 101-200
- 5) Flere end 200

Antal børnebøger i hjemmet:

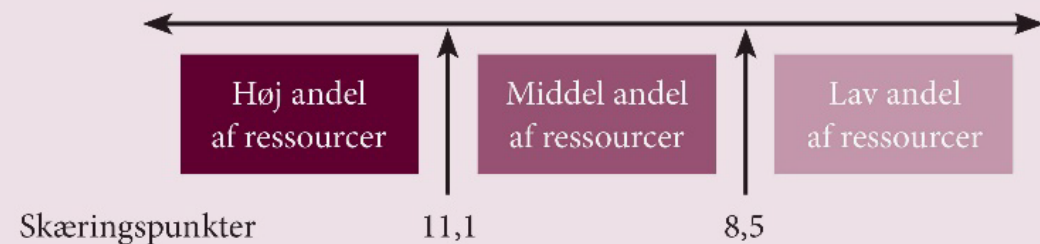
- 1) 0-10
- 2) 11-25
- 3) 26-50
- 4) 51-100
- 5) Flere end 100

Højeste gennemførte uddannelse for mindst én forælder/omsorgsperson:

- 1) Uafsluttet grundskole
- 2) Folkeskolens afgangsprøve
- 3) Ungdomsuddannelse
- 4) Kort eller mellemlang videregående uddannelse
- 5) Lang videregående uddannelse eller ph.d.

Højeste beskæftigelse for mindst én forælder/omsorgsperson:

- 1) Har aldrig haft lønnet arbejde, andet eller faglært arbejde
- 2) Kontor-, salgs- og servicesektor
- 3) Ejer af mindre virksomhed
- 4) Ledelse på øverste plan og færdigheder på højeste niveau eller færdigheder på mellemniveau

Tabel 3.12 I en typisk uge, hvor meget tid bruger du normalt selv derhjemme på at læse?
Spørgeskema til hjemmet, 2016-2021, andele og elevscore opgjort efter ressourcer i hjemmet.

	Mindre end en time om ugen	1 til 5 timer om ugen	6 til 10 timer om ugen	Mere end 10 timer om ugen
Alle elever 2021				
Andel	6 (0,4)	41 (0,8)	28 (0,8)	24 (0,8)
Score	509 (6,2)	531 (2,9)	549 (2,9)	556 (3,1)
Alle elever 2016				
Andel	7 (0,5)	45 (0,9)	30 (0,8)	18 (0,8)
Score	535 (5,0)	545 (2,8)	556 (2,9)	557 (4,1)
Andele efter ressourcer i hjemmet 2021				
Høj	3 (0,4)	30 (1,0)	34 (1,2)	33 (1,2)
Middel	11 (0,9)	53 (1,2)	22 (1,1)	14 (0,8)
Elevscore efter ressourcer i hjemmet 2021				
Høj	548 (11,9)	558 (3,6)	561 (3,4)	569 (3,0)
Middel	496 (6,3)	513 (3,4)	527 (4,1)	520 (6,2)

Note: Standardfejl angivet i parentes.

Øverste del er baseret på elever, der både har gennemført læseundersøgelsen, og som har svaret på elevspørgeskemaet. Den nederste del er baseret på elever, der også har gyldige besvarelser fra spørgeskemaet til hjemmet. Skalaen for ressourcer i hjemmet er blevet ændret fra 2016 til 2021, hvorfor vi kun inddrager opgørelsen for ressourcer i hjemmet for PIRLS 2021.

Tabel 3.13 Hvor ofte læser du for din egen fornøjelses skyld, når du er hjemme? Spørgeskemaet til hjemmet, 2021, andele og elevscore opgjort efter ressourcer i hjemmet.

	Hver dag eller næsten hver dag	1-2 gange om ugen	1-2 gange om måneden	Aldrig eller næsten aldrig
Alle elever				
Andel	44 (1,0)	29 (0,8)	15 (0,6)	12 (0,6)
Score	550 (2,6)	540 (3,0)	527 (3,9)	526 (4,1)
Andele efter ressourcer i hjemmet				
Høj	53 (1,5)	29 (1,0)	12 (0,8)	6 (0,7)
Middel	34 (1,1)	29 (1,1)	18 (1,0)	19 (1,0)
Elevscore efter ressourcer i hjemmet				
Høj	565 (2,8)	563 (3,9)	550 (5,0)	555 (6,0)
Middel	521 (4,0)	513 (4,4)	511 (5,1)	514 (4,9)

Note: Standardfejl angivet i parentes.

Øverste del er baseret på elever, der både har gennemført læseundersøgelsen, og som har svaret på spørgeskemaet. Den nederste del er baseret på elever, der også har gyldige besvarelser fra spørgeskemaet til hjemmet.

Tabel 3.14 Forældrenes læseglæde. Skala baseret på spørgeskema til hjemmet, 2021, andele og elevscore opgjort efter ressourcer i hjemmet.

	Synes godt om	Synes om	Synes ikke om
Alle elever 2021			
Andele	39 (1,0)	42 (0,9)	19 (0,7)
Elevscore	557 (2,6)	539 (2,6)	514 (3,4)
Alle elever 2016			
Andele	44 (1,1)	38 (1,0)	17 (0,7)
Elevscore	564 (2,3)	542 (2,7)	530 (3,6)
Andele efter ressourcer i hjemmet			
Høj	53 (1,3)	38 (1,1)	9 (0,8)
Middel	22 (1,1)	47 (1,4)	31 (1,2)
Elevscore efter ressourcer i hjemmet			
Høj	567 (2,7)	560 (3,1)	543 (6,2)
Middel	526 (5,2)	519 (3,4)	504 (3,9)

Note: Standardfejl angivet i parentes.

Øverste del er baseret på elever, der både har gennemført læseundersøgelsen, og som har svaret på elevspørgeskemaet. Den nederste del er baseret på elever, der også har gyldige besvarelser fra spørgeskemaet til hjemmet.

Tabel 3.15 Skriftsprogstimulerende aktiviteter inden 1. klasse. Skala baseret på spørgeskema til hjemmet, 2021, andele og elevscore opgjort efter ressourcer i hjemmet.

	Ofte	Nogle gange	Aldrig eller næsten aldrig
Alle elever, 2021			
Andele	41 (0,9)	58 (0,9)	1 (0,2)
Elevscore	551 (2,6)	534 (2,5)	502 (9,7)
Alle elever, 2016			
Andele	36 (1,0)	63 (1,0)	1 (0,2)
Elevscore	564 (2,8)	542 (2,3)	522 (9,1)
Andele efter ressourcer i hjemmet			
Høj	48 (1,2)	51 (1,2)	1 (0,2)
Middel	32 (1,2)	67 (1,2)	2 (0,3)
Elevscore efter ressourcer i hjemmet			
Høj	568 (3,1)	557 (3,0)	535 (28,5)
Middel	521 (3,9)	514 (3,0)	486 (13,5)

Note: Standardfejl angivet i parentes.

Øverste del er baseret på elever, der både har gennemført læseundersøgelsen, og som har svaret på elevspørgeskemaet. Den nederste del er baseret på elever, der også har gyldige besvarelser fra spørgeskemaet til hjemmet.

Tabel 3.16 Skriftsproglige færdigheder inden 1. klasse. Skala baseret på spørgeskemaet til hjemmet, 2016-2021, andele og elevscore opgjort efter ressourcer i hjemmet.

	Meget godt	Rimeligt godt	Ikke godt
Alle elever, 2021			
Andele	28 (0,8)	41 (0,8)	31 (0,8)
Elevscore	572 (2,9)	541 (2,6)	514 (2,9)
Alle elever, 2016			
Andele	27 (0,9)	42 (1,1)	31 (1,1)
Elevscore	579 (3,1)	550 (2,6)	524 (3,0)
Andele efter ressourcer i hjemmet			
Høj	32 (1,2)	40 (1,1)	28 (0,8)
Middel	23 (1,0)	43 (1,2)	34 (1,4)
Elevscore efter ressourcer i hjemmet			
Høj	585 (3,0)	561 (3,1)	539 (3,8)
Middel	549 (4,5)	519 (3,1)	491 (3,6)

Note: Standardfejl angivet i parentes.

Øverste del er baseret på elever, der både har gennemført læseundersøgelsen, og som har svaret på elevspørgeskemaet. Den nederste del er baseret på elever, der også har gyldige besvarelser fra spørgeskemaet til hjemmet.

Tabel 3.22 Forældrenes oplevelse af deres barns skole. Skala baseret på spørgeskema til hjemmet, 2021, andele og elevscore opgjort efter ressourcer i hjemmet.

	Meget tilfreds	Nogenlunde tilfreds	Ikke tilfreds
Alle elever			
Andele	55 (1,2)	35 (1,0)	10 (0,7)
Elevscore	543 (2,7)	541 (2,9)	530 (4,4)
Andele efter ressourcer i hjemmet			
Høj	55 (1,6)	35 (1,4)	10 (0,8)
Middel	56 (1,5)	34 (1,3)	10 (0,9)
Elevscore efter ressourcer i hjemmet			
Høj	566 (3,2)	561 (3,2)	548 (5,5)
Middel	516 (3,0)	516 (4,2)	509 (5,9)

Note: Standardfejl angivet i parentes.

Øverste del er baseret på elever, der både har gennemført læseundersøgelsen, og som har svaret på elevspørgeskemaet. Den nederste del er baseret på elever, der også har gyldige besvarelser fra spørgeskemaet til hjemmet.

RESSOURCER I HJEMMET

Tabel 3.27 Hvor ofte taler dit barn dansk derhjemme? Spørgeskema til hjemmet, 2021, andele og elevscore opgjort efter ressourcer i hjemmet.

	Altid eller næsten altid	Nogle gange eller aldrig
Andele efter ressourcer i hjemmet		
Høj	98 (0,3)	2 (0,3)
Middel	96 (0,5)	4 (0,5)
Elevscore efter ressourcer i hjemmet		
Høj	562 (2,4)	569 (13,3)
Middel	517 (2,6)	491 (9,5)

Note: Standardfejl angivet i parentes.

PIRLS 2021 OG PISA 2022

- To **digitale** undersøgelser af læsning
- 10.000+ elever læste tekster og svarede på spørgsmål på skærm

- PIRLS 2021, gennemsnitsscore: 539 point
- PIRLS 2021, brobygningsstudiet: 538 point

LÆSNING PÅ PAPIR VS. SKÆRM

- Læseformål
- Teksttype

- Mange digitale didaktiske tekster udnytter det digitale
  - Lyd
  - Billeder

FAKTA

- Balling (2017) peger på, at det handler meget lidt om mediet
- Og meget mere om, hvad eleverne skal læse
- Skønlitteratur i det traditionelle bogmedie
- Faglitteratur på digitale enheder
- Eleverne viser en evne til at vælge deres mediebrug på baggrund af tekstens affordans (Kucirkova, 2014).

FAKTA

- Delgado et al. (2018) "berømte" meta-review viser, at medie-effekterne ikke stemmer overens.
- Det er svært direkte at sammenligne læsning på papir vs. læsning på skærm, fordi der indgår ikke-sammenlignelige kendetegn.
- Pærer og brandbiler
- Erfaringer med mediet
- De fleste fund i reviewet peger på, at de fleste medie-relaterede effekter kommer fra opgaver, som skal løses inden for en bestemt tidsramme,
- Analog læsning bør prioriteres over digital læsning, men det er urealistisk at fraråde digitale enheder

LÆSNING PÅ PAPIR VS. SKÆRM

- Læsning kræver undervisning
- Digital læsning kræver undervisning
- Undervisning i at læse digitale tekster

- Analog læsning kræver undervisning
- Undervisning i at læse analoge tekster

FAKTA

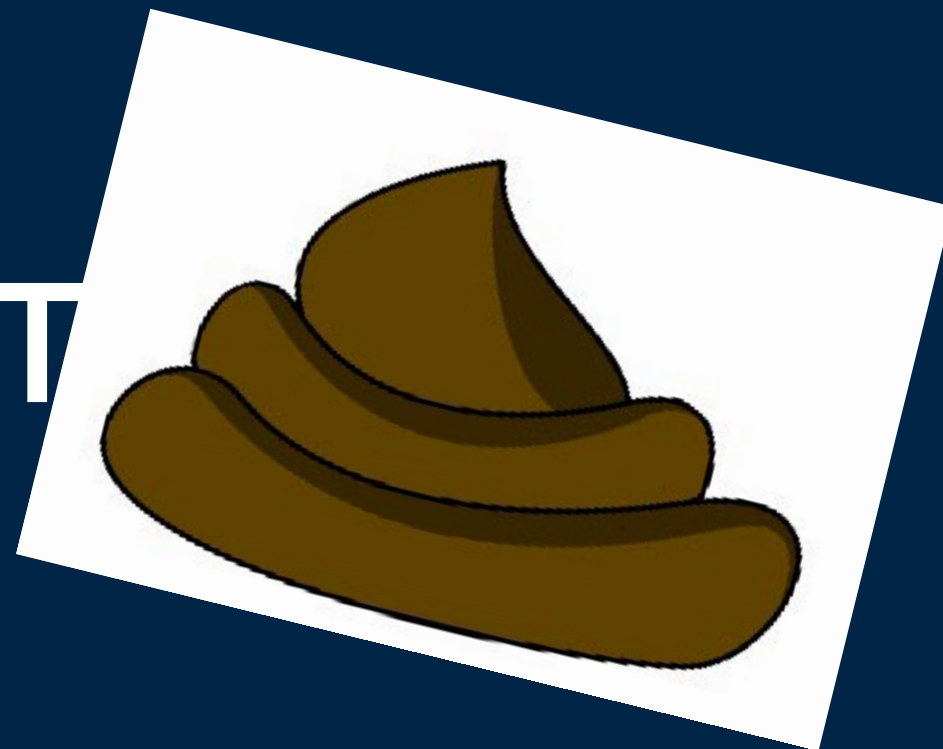

- Digitale tekster FINDES
- Det er **altafgørende**, at skolen klæder eleverne på til at forholde sig til deres potentielle manipulation

Problem

DET ER NOGET

HVOR ER HVEM ER

?

Dette billede efter Ukendt forfatter er licenseret under [CC](#)

PRÆMIS

DPU- DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE PLC-TEMADAG, AALBORG

AARHUS UNIVERSITET

28. JANUAR 2025

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR

ADSKIL SKOLE OG FRITID

- Der er og skal være kolossal forskel på undervisning og fritid
  - Ansvar
  - Formål

TO OVERORDNEDE DOMÆNER

PÆD. PERSONALE

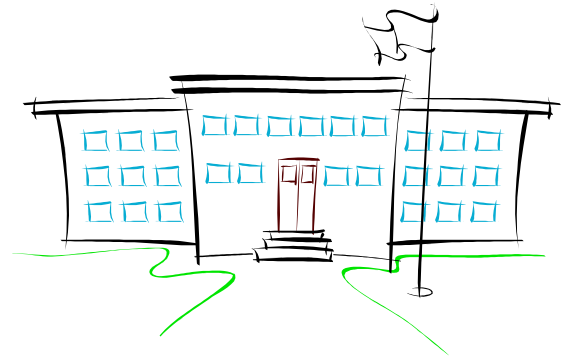
FORÆLDRE

SKOLEN

FRITIDEN

ELEV

BARN

MAGT, ROLLER, INDFLYDELSE

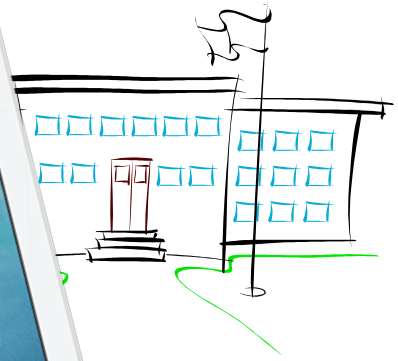
TO OVERORDNEDE DOMÆNER

PÆDAGOGISKE DOMÆNER

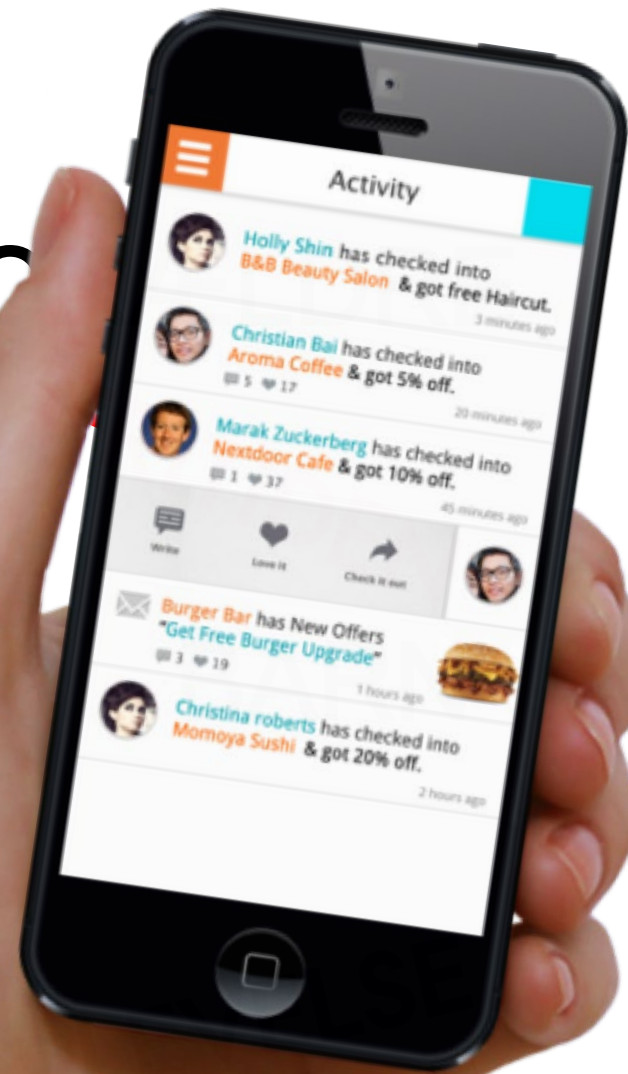
SKOLE

ELE

LÆRING

FOR

TO OVERORDNEDE DOMÆNER

—
PÆD. PERSONALE

PÆDAGOGISK ANSVAR

FORÆLDRE

FORÆLDREANSVAR

SAMFUNDETS ANSVAR

DPU- DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE PLC-TEMADAG, AALBORG

28. JANUAR 2025

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR

AARHUS UNIVERSITET

POLITIKERNE

- Lærerlockouten og arbejdsforholdene i talen 2013
- Inklusion
- (LUF)
- Uddannelsen, 2011
- Overgang til pædagogiske læringscentre (PLC)
- Ekspertiser til læringsgeneralister
- Digitaliseringsiver

**POLITISK
ANSVAR**

RAMMER

POLITISK DIGITALISERINGSIVER

-
- *Først den ene vej...*

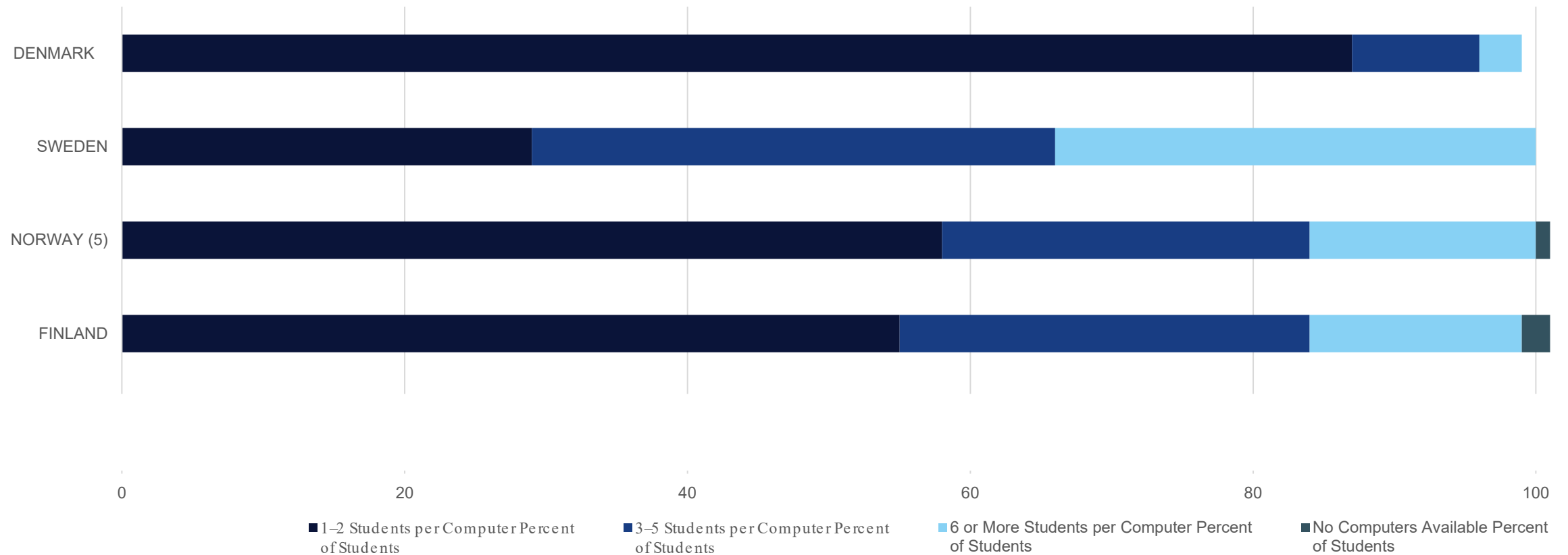
POLITISK DIGITALISERINGSIVER

- Centralpolitisk digitaliseringsiver
  - ITMF, 2001-2004
  - ITIF, 2004-2008
  - Øge (200 mio.kr.-puljen)
  - 2011 Det er **SAMFUNDETS SKYLD**
- Demonstrationsskoleforsøget 2013-2015
- *Teknologifetishisme* (Bundsgaard 2011)

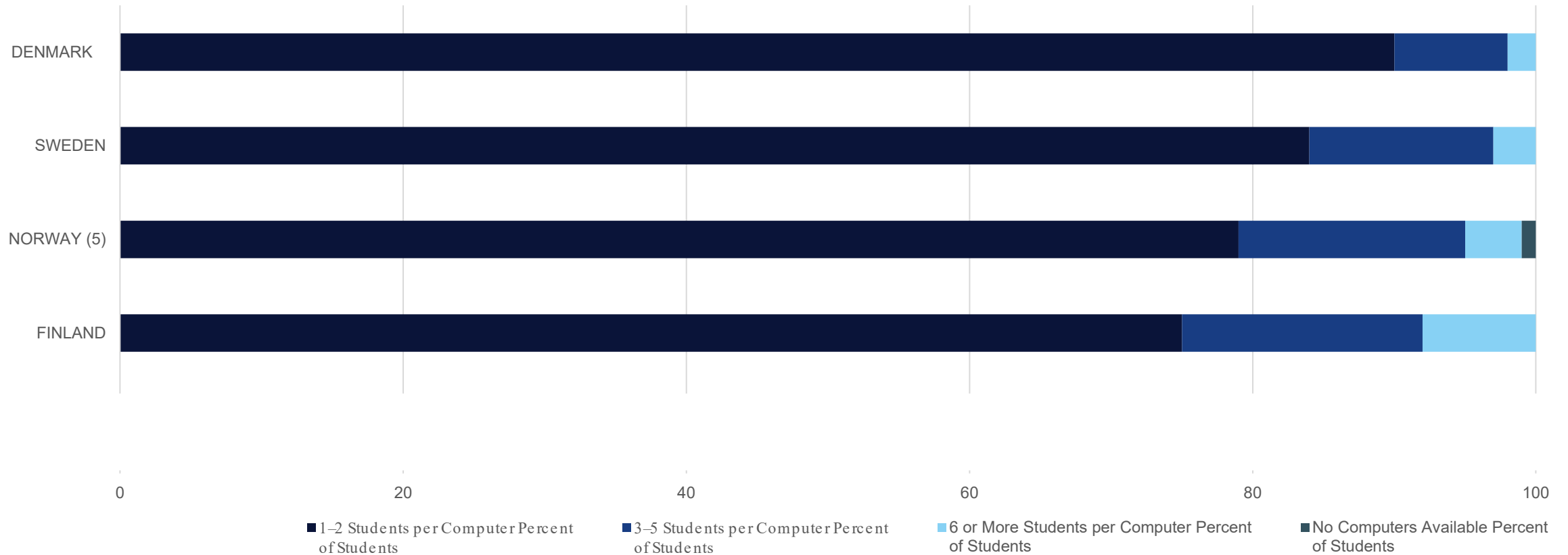
PIRLS 2014/2016

Computers for instruction (PIRLS 2011)

PIRLS 2014/2016

Computers for instruction (PIRLS 2016)

POLITISK DIGITALISERINGSIVER

- Danmark har verdens mest digitaliserede offentlige sektor (FN)
- Den danske folkeskole er verdens mest digitaliserede (PISA 2022)

POLITISK DIGITALISERINGSSKRÆK

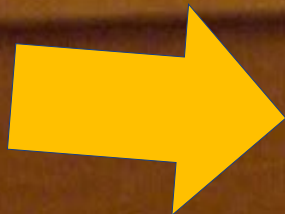

- *Og så den anden vej...*

Det er jo ikke
trafikken, der er
det farligste for
børn nu. Det er
den her

Vi har svigtet en generation af børn og unge ved gennem mange år at frarøve dem evnen til at fordybe sig på grund af en naiv teknologibegejstring,

POLITIKERNE

- Har drevet skolen til et læringsmålstyranni
  - Læringsmålsstyret undervisning
- Giver skolen horrible rammer for at bedrive god undervisning
  - Forberedelsestid
  - Lærerdannelse
- Giver skolen horrible rammer for læsning
  - Skolebiblioteker
- Digitale ringstiver

POLITIKERNE

- **TIDLIG JULEGAVE PÅ VEJ TIL**
- **BØRN OG UNGE LANDET OVER:**
- **22,8 MIO. KR. SKAL STYRKE LÆSEGLÆDEN HOS BØRN OG UNGE**

Børn og unge i 67 kommuner kan glæde sig over, at der nu er blevet fordelt 22,8 millioner kroner, der skal gå til spændende bøger og til et bedre samarbejde på tværs af skoler og folkebiblioteker. Målet er klart: Læseglæden og adgangen til bøgernes forunderlige verden skal styrkes for børn og unge.

KULTUR

PC

Ekstra penge til bøger på folkeskolerne modtages med kritik: 'De kunne lige så godt have købt vat'

En pulje penge fra Kulturministeriet til indkøb af bøger på

POLITIKERNE

- Nye, positive toner:
- 23.1.2025:: Tesfaye melder klart ud:

Læsetvang er ikke
løsningen på læsekrisen

HJEMMET OG FORÆLDRENE'S ANSVAR

DPU- DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE PLC-TEMADAG, AALBORG
28. JANUAR 2025

AARHUS UNIVERSITET

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR

FORÆLDRE

- Jeg kan godt lide jer!
  - Som fagprofessionelle
- Men mange af jer er antageligvis også forældre?
  - Dem er jeg noget mere kritisk overfor...
  - Don't shoot the messenger
  - Don't shoot!

FORÆLDRE

- Ressourcer i hjemmet – socioøkonomi

FORÆLDREANSVAR

- Fri- eller fra tog folkeskole reformen 2014 hjemmene for ansvar for læring?

FORÆLDREANSVAR

- Forældrenes læsevaner
- Forældrenes mobilvaner...

FORÆLDREANSVAR

- **FORÆLDREANSVAR**
- Hvad skal børn bruge smartphones til?
- **Børn er ikke kognitivt udviklet nok til at håndtere kompleksiteten**

FORÆLDREANSVAR

- Det **VÆSENTLIGE** problem er **DE FEM S'ER**
  - **S**ociale Medier
  - **S**hopping
  - **S**pil
  - **S**treaming
  - **S**ex
- De vedrører fritiden
- **FORÆLDREANSVAR**

FORÆLDREANSVAR

- **VÆR VOKSNE**
- Det er forældre, der giver deres børn en smartphone
  - Ikke skolen
- Eller et smartwatch
  - Ikke skolen
- Det er forældre, der giver deres børn lov og rum til de fem s'er
  - Ikke skolen

- Privatliv – det er barnets ejendel.
- **NEJ!!!**
- **VÆR VOKSNE**

FORÆLDREANSVAR

- Børn har intet at bruge smartphones til
  - De er ikke kognitivt udviklet nok til at styre det
  - Frontalappen
- Børn har intet at bruge sociale medier til.
- Børn skal ikke se porno
- Børn skal ikke møde upassende indhold
- De er ikke kognitivt udviklet nok til at styre det
- SmartWatch eller Dumbphone
  - Kræver forældrestyring

FORÆLDREANSVAR

- Læ s med dit b a r n
  - Læ s for dit b a r n
  - Læ s det, dit b a r n læ s e r
  - TALOMDET
-
- La d dit b a r n skrive

FORÆLDREANSVAR

- Læseglæde
- Læselyst
- Læseulyst (Romme-Lund)
- Læsehad

Forældre og forskere slår alarm: Påbud til børn om at skulle læse 20 minutter hver dag virker ikke. Opråbet gør indtryk på børneminister Mattias Tesfaye, som nu lægger op til ændringer.

Forældre hiver sig i håret over deres børns læsehad

SKOLEN, UNDERVISNINGEN OG LÆREMIDLERNES ANSVAR

LÆRINGSTEORI

Behavoirisme

Psykologi (Watson)

Adfærd

Pavlov : Betingede reflekser (Hunde)

Adfærdsregulering

’Belønning og straf’

LÆRINGSTEORI

Instruktivisme

Psykologi

At hælde på

Overførsel af viden

Tomme kar

Tankpasserpædagogik

LÆRINGSTEORI

Konstruktivisme

Psykologi/Sociologi

Læring er en mental aktiv proces

Piaget

Læring = omstrukturering af mentale skemaer

Som er individafhængig

Den lærende lærer-subjektivt

LÆRINGSTEORI

Socialkonstruktivisme

Sociologi

Berger og Luckmann

Læring er en social proces

Samkonstruktion af viden

Meningsforhandling

LÆREMIDLER

- **Didaktiske læremidler** : (Forlagsproducerede) Læremidler udarbejdet med henblik på undervisning
  - Indhold
  - Metode
  - Mål
  - Organisering
- **Semantiske læremidler** : Artefakter, der anvendes som læremidler, men som ikke er udarbejdet med henblik på det
  - Indhold (fx en avisartikel, et instagram-opslag)
- **Funktionelle læremidler** : (Digitale) Hjælpe midler fx til produktion, analyse mv.
  - Nogle er udarbejdet med henblik på undervisning (fx CDord)
  - Andre er ikke (fx Word) (Hansen 2010)

**INDLEJRET
DIDAKTIK**

LÆREMIDLER OG FAGLIGHED

Valg af læremiddel er lig valg af
faglighed som forståelse

Foregivet og reel
faglighed som forståelse

- Målsætning
  - Indhold
  - Handlinger
- (Bundsgaard 2010)

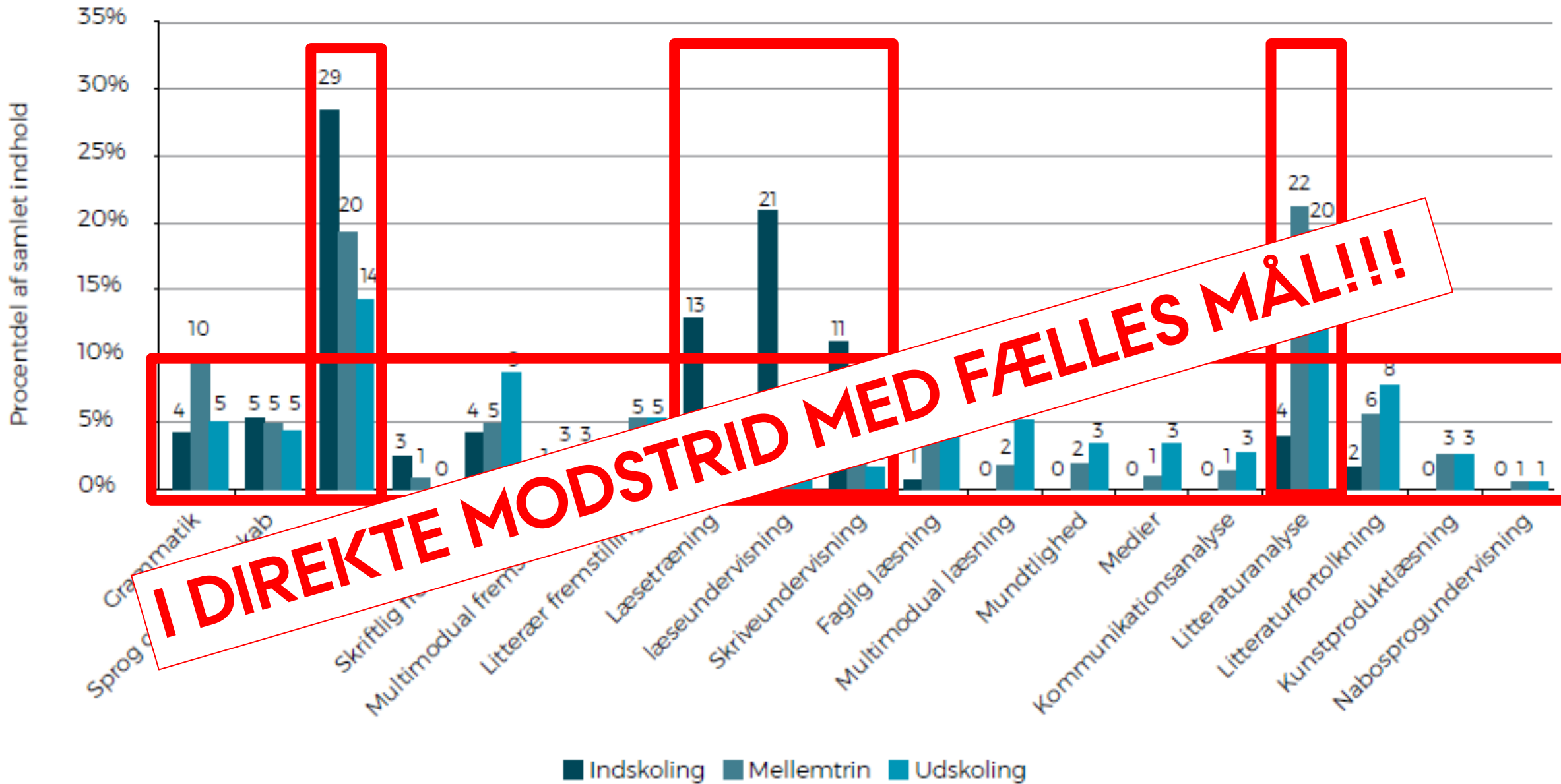
—Didaktiske studier—

LÆRE- MIDLERNES DANSK- FAG

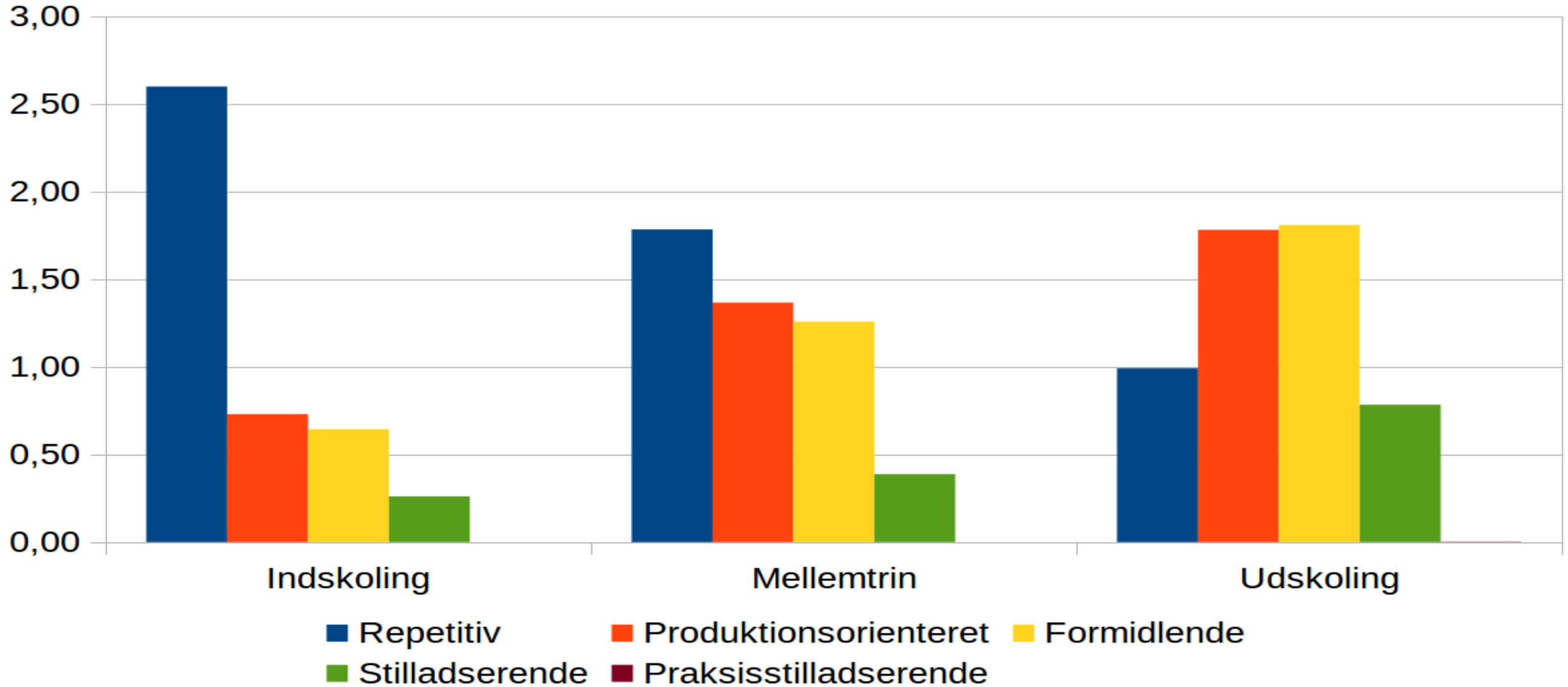
Redigert af
Jesper Brøndbo, Jeppe Sandgaard
Simon Skov Fougst og Anne Karoline Skjævelid

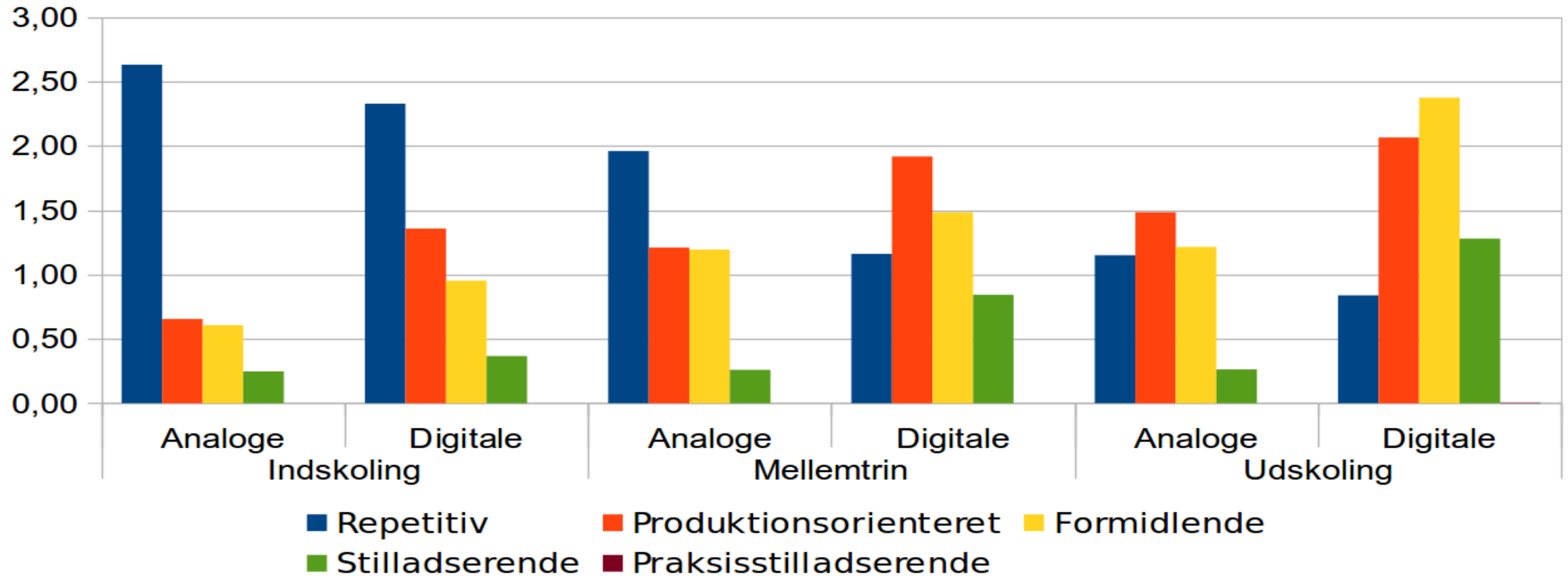
DANSKFAGET SET GENNEM DEDIDAKTISKE LÆREMIDLER

DIDAKTISK TYPE

DET SAMME 🍌 ANALOGT SOM DIGITALT!

DANSKFAGET SET GENNEM LÆREMIDLERNE

- Faget er et stærkt undervisningsfag (især i indskoling)
- Fagets indhold læres ofte repetitivt (især i indskoling)
- Faget er også litteraturlæring (især i udskoling)
- Faget er ikke ret meget medie- eller kommunikationsfag

—Didaktiske medier—

LÆRE- MIDLERNES DANSK- FAG

Redigeret af
Jesper Bentsen, Jeppe Bredgaard,
Simon Skov Fougst og Anne Kirstine Sjøgaard

STAVETRÆNING (BASISFAGLIGHED)

- Jim Rice (1897): Intet forhold mellem stave niveau og tid (sætninger, dvs. i kontekst)
- Oliver Cromman (1902): Manglende stavetræning påvirker ikke stavning
- W. Cook (1912): Stavereregler effektløse. Kan ikke anvendes i kontekst
- Donald Hamill et al. (1977) Effekt op til 3.-4. kl., herefter ikke
- Stephen Krashen (2002): 3.-4.kl. elever, der ikke undervises direkte i stavning, staver dårligere end elever, der undervises men forskellen er fuldstændigt udlignet på 4.-5. klasse trin
- Graham og Perin (2007): Løsrivet grammatikundervisning er direkte skadeligt især for elever med skriv vanskeligheder. Grammatikundervisning skal tilkobles til elevernes skrivning
- KOMPIS-projektet i Slagelse (2010)
- 25% af tiden bruges på grammatikundervisning (Mathiasen, 2011)
Lærerne siger, de er konstruktivister, men de arbejder behavioristisk

HVORDAN LÆRER MAN AT STAVE?

- Ved at læse meget
- Ved at skrive meget
  - Til noget, for noget

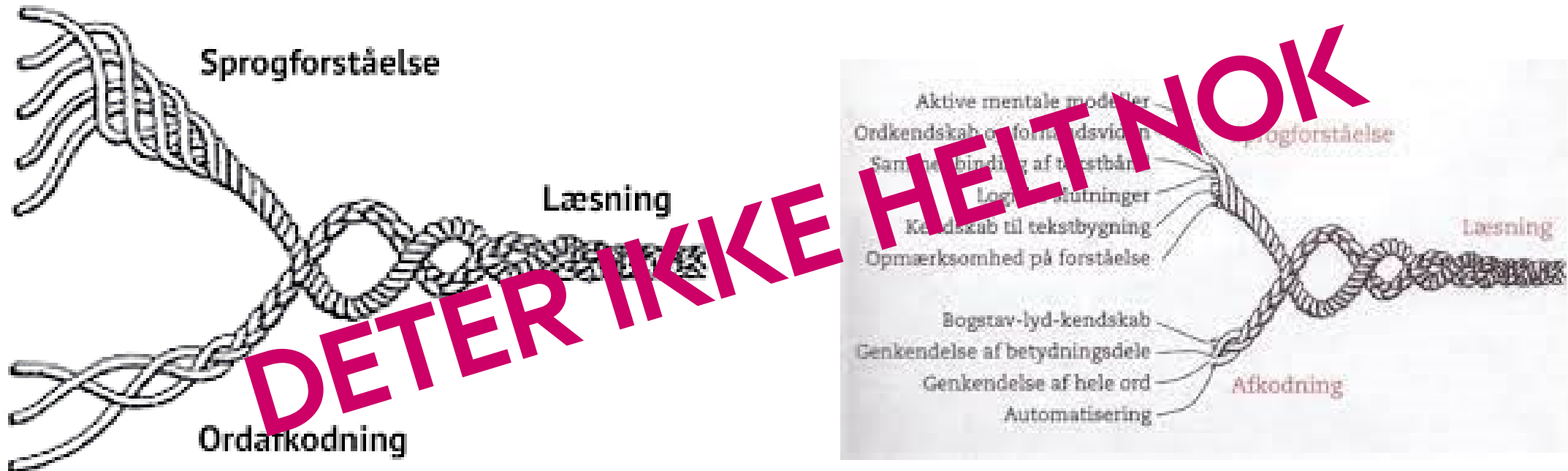
HVORDAN LÆRER MAN AT LÆSE?

- Ved at læse meget
- Ved at skrive meget
  - Til noget, for noget

HVAD ER LÆSNING?

(Gough & Turner, 1986)

DET BALANCEREDE LÆSESYN

---

1. Eksplicit undervisning i afkodning, herunder fonologisk bevidsthed og det alfabetiske lydprincip.
2. Meget elevlæsning og udvikling af flydende læsning gennem varierede læseaktiviteter.
3. Et rigt tekstunivers til understøttelse af meningsorienterede læseaktiviteter.
4. Eksplicit undervisning i læseforståelse og læseforståelsesstrategier.
5. Meget skrivning som integreret del af læseundervisning, herunder fokus på skrivningens kommunikative funktion.
6. Fagligt varierede og indholdsrige emner.
7. Differentiering, både i balancen mellem afkodnings - og meningsorienterede aktiviteter samt forskellige læringsforudsætninger og -behov. (Bremholm, 2017, s. 8586).

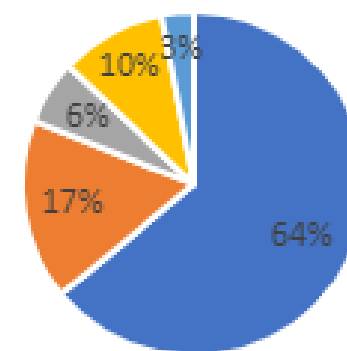

DE TRE MEST ANVENDTE LÆREMIDLER

- PIRLS 2021, Lærerspørgeskemaet:
  - Hvilket dansksystem har klassen *hovedsageligt* arbejdet med i begynderundervisningen i læsning *1.-3. kl.*

- *Den første læsning*: 64%
- *Fandango*: 17%
- *d'dansk*: 6%

Læremidler anvendt i begynderundervisningen,
PIRLS 2021

- Den Første Læsning
- Fandango
- d'dansk
- Øvrige, specificeret
- Øvrige, ikke specificeret

DE TRE MEST ANVENDTE LÆREMIDLER

LÆREMIDLER I BEGYNDER- UNDERVISNING I LÆSNING

Et essentielt oplæg til refleksion og kritisk stillingtagen

Af Rebekka Hegaard Gabrielsson, Katja Neubert og Simon Skov Fougst

Denne artikel holder de tre mest anvendte dansksystemer til begynderundervisning i læsning i indskolingen op mod den forskningsanbefalede balancerede tilgang hertil. Analysen viser, at ingen af de tre systemer lever op til idealet, men har hver sine mangler. Det lægger op til diskussion om brug og valg af læremidler.

De danske resultater af den internationale læseundersøgelse PIRLS 2021 (*Progress in International Reading Literacy Study*) var nedslående. Danske 4.-klasseelevers gennemsnitlige læsescore er 611 – signifi-

De fire kompetenceniveauer i...

DE TRE MEST ANVENDTE LÆREMIDLER

- *Den første læsning*. Materialet er velfunderet i læsningens aspekter, men utilstrækkeligt i forhold til de meningsorienterede aspekter.
- *Fandango*: Materialet tilgodeser en balanceret tilgang til begynderundervisningen og tilbyder aktiviteter, men er stærkt afhængigt af lærerens kompetence.
- *d'dansk*: Materialet tilbyder en balanceret tilgang til begynderundervisningen, men er stærkt afhængigt af, at lærere kan hjemskaffe sig kompetencer til arbejdet med tekster.

**INGEN AF DEM
LEVER OP TIL DET**

DE TRE MEST ANVENDTE LÆREMIDLER

	Den Første Læsning	Fandango	d'dansk
Afkodning	✓✓✓	✓	✓✓
Meget elevlæsning	✓✓✓	✓	✓✓
Et rigt tekstunivers	✓	✓✓	✓✓
Eksplicit undervisning	✓	✓	✓✓
Skrivning	✓	✓	✓✓
Varierede og indholdsrige emner	✓	✓✓	✓✓✓
Differentiering	✓	✓	✓✓

**INGEN AF DEM
LEVER OP TIL DET**

DEN BALANCEREDE TILGANG

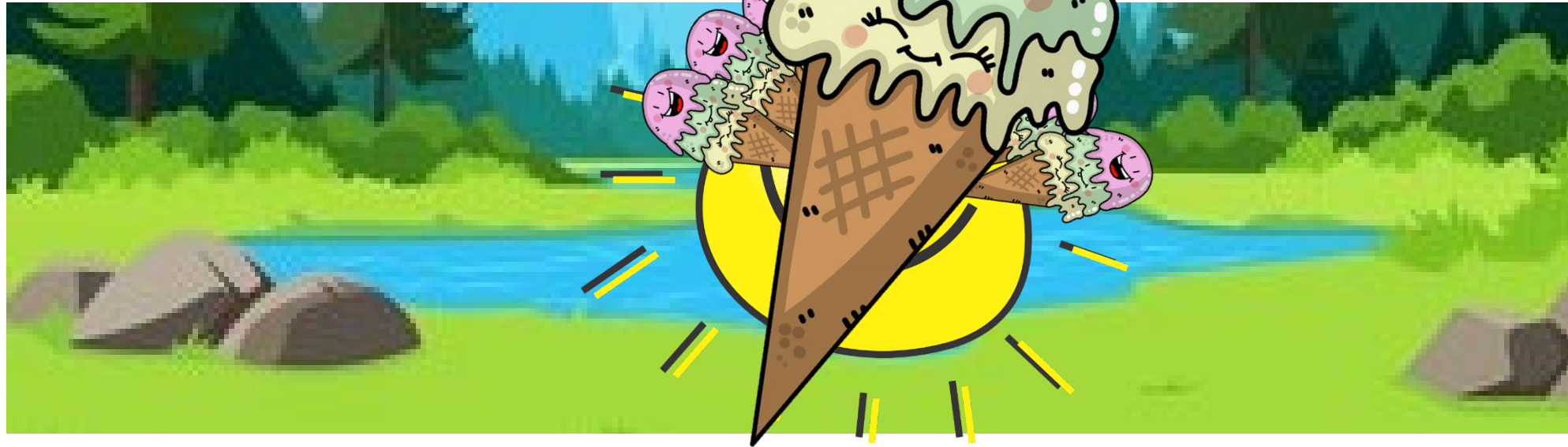

1. Eksplicit undervisning i afkodning, herunder fonologisk bevidsthed og det alfabetiske lydprincip.
2. **Meget elevlæsning og udvikling af flydende læsning gennem varierede læseaktiviteter.**
3. Et rigt te kstunive rs til unde rstøtte lse af **meningsorienterede læseaktiviteter** .
4. Eksplicit undervisning i læ se forstå e lse og læ se forstå e lse sstra te gie r.
5. **Meget skrivning som integreret del af læseundervisning, herunder fokus på skrivningens kommunikative funktion.**
6. **Fagligt varierede og indholdsrige emner.**
7. **Differentiering** , både i bala ncen melle m afkodnings- og meningsorie nte rede aktiviteter samt forskel lge læ ringsforudsæ tninger og -behov. (Bremholm, 2017, s. 85-86).

LÆSNING?

- Ni is i en sol og en sø
- Mø i hø på en bieren bæ i læ
- Se en so

DEN BALANCEREDE TILGANG

1. Eksplicit undervisning i afkodning, herunder fonologisk bevidsthed og det alfabetiske lydprincip.
2. Meget elevlæsning og udvikling af flydende læsning gennem varierede læseaktiviteter.
3. **Et rigt tekstunivers til understøttelse af meningsorienterede læseaktiviteter.**
4. Eksplicit undervisning i læseforståelse og læseforståelsestrategier.
5. **Meget skrivning som integreret del af læseundervisning, herunder fokus på skrivningens kommunikative funktion.**
6. **Fagligt varierede og indholdsrige emner.**
7. Differentiering, både i balancen mellem afkodnings- og meningsorienterede aktiviteter samt forskellige læringsforudsætninger og -behov. (Bremholm, 2017, s. 85-86).

ROSENBLATT

- **Efferent reading** (nytte læsning) refers to the type of reading in which the reader acquires a literal understanding of what the text says. The reader's selective attention extends beyond affect and personal feelings or impressions.
- **Aesthetic reading** (æstetisk læsning) refers to the type of reading in which the reader is focused on what he/she is 'living through' while reading and envisioning what is going on in the text. The reader's selective attention is focused on the personal cognitive and affective literary experience.
- Schools foster efferent readers (1982)

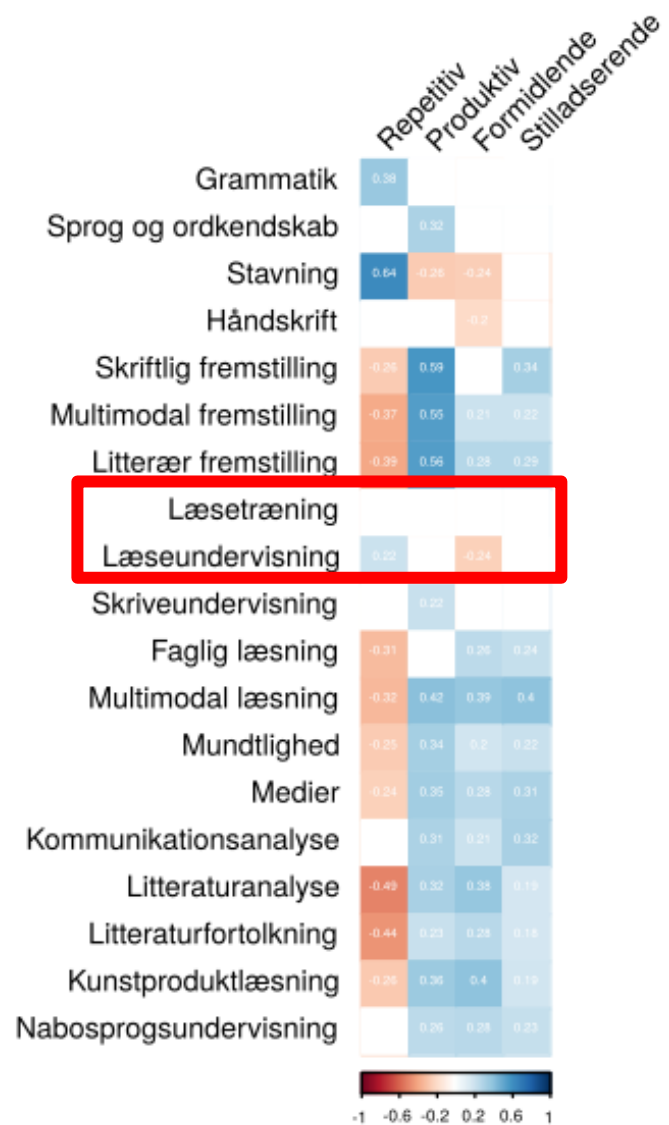
MIT PH.D-PROJEKT (2015)

- Merete s 8. klasse arbejder med overgangen fra romantik til realisme og har læst novellen *Havfruene* af Henrik Pontoppidan.
- Merete : "Hvorfor var det ombord?"
- *Eleverne*
- Merete: "Du skal se flere hænder..."

Gæt, hvad læreren tænker

DANSKFAGET SET GENNEM LÆREMIDLERNE

Didaktiske medier

LÆRE- MIDLERNES DANSK- FAG

*Redigert af
Jesper Bentsen, Jeppe Sandgaard
Læsning Efter Forsøg af Anne Kærling Skjævelid*

DPU- DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE

AARHUS UNIVERSITET

PÆDAGOGERNE

DPU- DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE PLC-TEMADAG, AALBORG

AARHUS UNIVERSITET

28. JANUAR 2025

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR

PÆDAGOGERNE

- Kan pædagogerne i SFO/klub hjælpe?
- Læseklubber?
- Læsning?
- Skrivning?
- Pædagogers syn på- og tilgang til læsning?

SKRIV I SFO'EN

- Skriv og læs (Write Reader)
- SFO i Odense – skriveværksted (bål, leg i hallen, krea)
- Opdagende skrivning uden ”regler og faglige retningslinjer”
- Lystbetonet
- Børneskrivning
- Vokseskrivning (pædagogen)
- Printet
- ”Vent, far”

AFSLUTNING

DPU- DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE PLC-TEMADAG, AALBORG
28. JANUAR 2025

AARHUS UNIVERSITET

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR

OPSAMLING

- Resultater, PIRLS 2021 og PISA 2022: Danske elever læser signifikant dårligere end ”nogensinde”
  - Socioøkonomi/ressourcer i hjemmet
- Præmis: Adskil skole fra fritid
- Samfundets og politikernes ansvar: Rammer, digitale ringe
- Hjemmet og forældrenes ansvar: Læsning og smartphones
- Skolen, undervisningen og læremidlenes ansvar
- Pædagogerne

SPØRGSMÅL?

Lektor Simon Skov Fougts

sifo@edu.au.dk

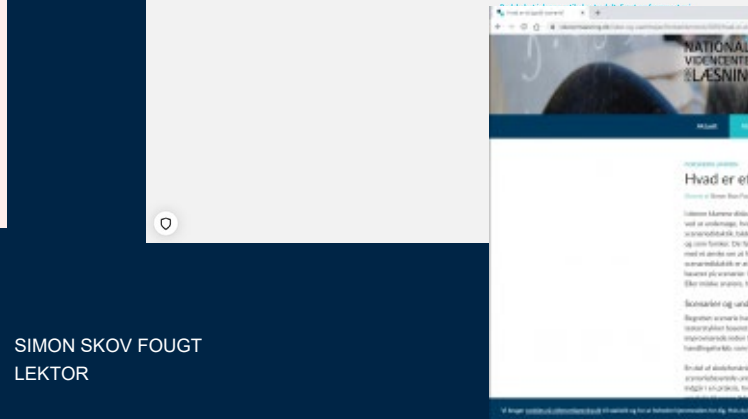
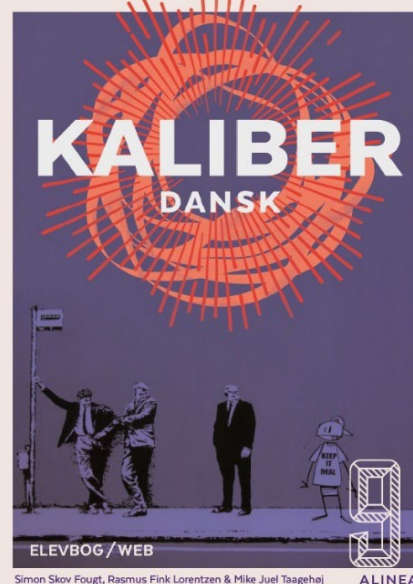
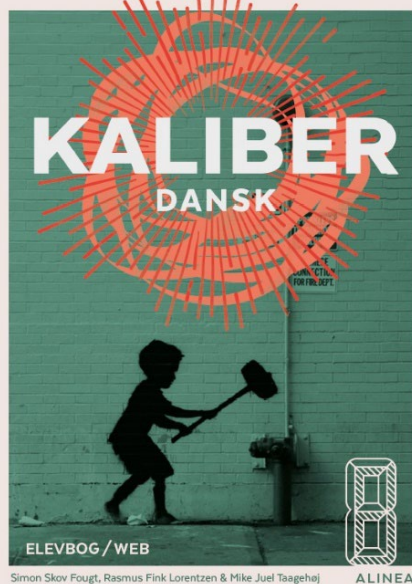
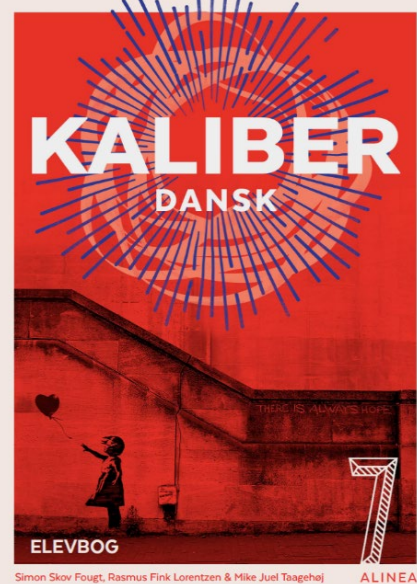
93 52 19 80

AARHUS
UNIVERSITET

**Temamøde om fremtidens
skole i en digital verden**

• simon-skov-fougts.dk

simon@fougts.dk

DPU- DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE PLC-TEMADAG, AALBORG
28. JANUAR 2025

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR

AARHUS UNIVERSITET